

УДК 303.094.4 : 338.124.4

Глушко Тетяна

**КРИЗА ІДЕНТИЧНОСТІ ЯК БІФУРКАТИВНИЙ ВЕКТОР
СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ:
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ**

Тези присвячено аналізу соціокультурної ідентичності суспільства з погляду біфуркативності кризових – здебільшого соціально-економічних – процесів сучасності.

Ключові слова: криза, соціокультурна ідентичність, життєвий світ, біфуркативність, соціально-економічний поступ.

Hlushko T. The crisis of identity as bifurcativity of social development: socio-economic aspect

This text is devoted to analysis of societies socio-cultural identity from point of view caused by bifurcativity of crisis – socio-economical mostly – processes of modernity.

Key words: crisis, socio-cultural identity, life world, bifurcativity, socio-economical development.

Глушко Т. Кризис идентичности как бифуркационный вектор общественного развития: социально-экономический аспект

Текст посвящен анализу соціокультурної ідентичності с точки зрения біфуркативності кризових – главным образом социально-экономических – процессов современности.

Ключевые слова: кризис, соціокультурная ідентичність, жизненный мир, біфуркативность, социально-экономическое развитие.

Криза соціокультурної ідентичності, що характерна сучасному українському суспільству, навряд чи може бути конструктивних вимірів її подолання у випадку перманентного спрямування інтенцій щодо її актуалізації у напрямі загострення соціальної уваги на попередніх історичних конотаціях. Історична пам'ять суспільства є значущим соціокультурним здобутком, але звернення до неї у вимірі конституювання соціальної ідентичності

в принципово нових умовах соціального поступу – якими є глобалізаційні тенденції сучасності – не є ефективною стратегією конструювання соціальної реальності.

За визначенням П. Рікера, «не можна сказати, що минуле є ірреальним, але реальність, що минула... не є підтверджуваною. Оскільки її більше не існує актуально, вона намічається лише опосередковано, засобами історичного дискурсу. В цьому і виявляється спорідненість історії з вигадкою. Реконструкція минулого, як це чудово проілюстровано у Колінгвуда, є справою уяви» [3]. Така позиція є теоретично обґрунтованим підтвердженням того, що формування соціальної ідентичності не може бути спрямованим у історичні виміри соціокультурного розвитку народу чи країни, а здатне ефективно конституюватися лише у контексті актуального стану соціальної системи. До речі, це чудово проілюстрував не лише П. Рікер, але і філософи-екзистенціалісти, які наполягали на проєктивності будь-якої екзистенції, а отже, в тому числі і соціальної.

У такий спосіб, екзистенційний проєкт нації, яка в актуальному стані вже не корелюється – ні за соціальною структурою, ні за соціокультурним світоглядом – з попередніми етапами її історичного розвитку, має бути орієнтовано саме на формування принципово нового типу соціальної ідентичності. Відповідно, біфуркативність соціокультурної ситуації сучасності найбільш гостро актуалізується у потребі створення для наступних поколінь гідної уваги історичної пам'яті народу, а також приводу для гордості історією минувшини для прийдешніх поколінь.

Ми опинились перед «викликом», який не був характерним для наших соціальних реалій протягом жодного з попередніх етапів історичного розвитку, і який, відповідно, вимагає формування якісно нової стратегії щодо «відгуку». Тому звернення до історичних форм соціальної ідентичності не є актуальним у цьому аспекті, адже структура та стратифікація сучасного українського населення надзвичайно відрізняється від попередніх етапів нашої історії. Сьогодні ми перебуваємо у ситуації мультинаціонального населення країни, що змушує нас рахуватися з етнополітичними реаліями. Хоча українці і продовжують фактично залишатися титульною нацією, втім поліморфна національно-етнічна структура суспільства вимагає врахування у контексті формування стратегій соціальної ідентичності.

Продовжуючи логіку міркувань Е. Гуссерля та переводячи її у площину аналізу поліетнічної ідентичності, цілком правомірно підсумувати про кризу української ідентичності й у зв'язку з неоднорідністю життєвих світів громадян нашої країни. Ціннісні настанови повсякденності свідчать про наявність щонайменше двох яскраво виражених історично редукованих «життєвих світів» на території нашої країни – це, з одного боку, європейський «життєвий світ» західно-українського регіону, а з іншого – означений світоглядними настановами російсько-радянського періоду «життєвий світ» східних регіонів. Така неоднорідність життєвого світу країни не дозволяє протягом більш ніж двадцятирічного розвитку держави сформуванню цілісної національної ідеї та визначити універсальні вектори соціокультурного та соціально-економічного розвитку.

В умовах мультиетнічної стратифікації країни, суттєвим чинником формування соціальної ідентичності стає формування продуктивних соціально-економічних рішень, що сприятимуть прогресивному розвитку українського суспільства та формування нових рівнів соціально-економічної ідентичності громадян. Таким чином, критерій етнічно-національної ідентичності за таких соціокультурних умов стає неприйнятним для формування цілісної ідеї національного поступу. Таким чином, економічна культура сучасного українського суспільства потребує сутнісної трансформації у напрямі формування тенденцій для створення умов нової, відповідної новим соціокультурним викликам соціальної і особливо соціально-економічної ідентичності. При цьому історичні традиції, що формували ідентичності попередніх поколінь, можуть бути продуктивно осмислені та трансформовані у процесі формування соціально-економічної ідентичності нового покоління. Так, цілком можуть бути запозичені ефективні економічні рішення, що були притаманні розвиткові української держави на попередніх етапах її розвитку.

Потреба формування нової моделі соціально-економічного поступу особливо загострюється і у зв'язку з тим фактом, що «теперішній стан світосистеми можна визначити як світ еклектики, коли суспільство втратило свій ідеальний тип і, найголовніше, не бажає витратити час на його пошуки» [1]. За таких соціокультурних умов для будь-якої соціальної системи найбільш актуальним стає пошук та формування нового типу ідентичності, а отже, й

«ідеального типу» соціальної організації нового зразка, що міг би постати як результат креативних соціокультурних трансформацій сучасності.

Література:

1. Абрамов Р. Н. Мемуары о будущем или «Футурошок» Алвина Тоффлера (рецензия на книгу) // ecsocman.hse.ru/data/220/530/1217/abramov-toffler-recenzia1.doc.

2. Гуссерль Э. Кризис европейских наук и трансцендентальная феноменология: Введение в феноменологическую философию. – СПб., 2004. – 400 с.

3. Рикер П. Что меня занимает последние 30 лет // <http://philosophy.ru/library/ricoeur/last.html>.